

Uitgangspunten Begroting 2018-2022

Colofon
Uitgave gemeente Haarlem
Maart 2017

Stadhuis, Grote Markt 2
Postbus 511
2003 PB Haarlem

Inhoudsopgave

1. Uitgangspunten 2018-2022	3
1.1 Kaders	3
1.2 Begrotingsuitgangspunten	3
1.3 Overige kengetallen/parameters	3
1.4 Formatie en loonsom	4
1.5 Verwerking loonsom in de begroting en analyse verschillen	4
1.6 Kaders raming materiële uitgaven en areaaluitbreiding	5
1.7 Investeringsramingen en kapitaallasten	5
1.8 Indexatie subsidies en verbonden partijen	6
1.9 Indexatie eigen inkomsten en kaders raming lokale lasten	6
1.10 Indexatie en raming Algemene uitkering	6
1.11 Vennootschapsbelasting voor overheidsondernemingen (VPB)	7
1.12 Aanmaak jaarschijf 2022 en beoordeling doorwerking structurele lasten en baten	7
1.13 Mutaties budgethouder na verwerking kadernotamutaties	7
1.14 Planning	8
2. Proces totstandkoming begroting	9
2.1 Inleiding	9
2.2 Aandachtspunten opstellen programma's en paragrafen	9
2.2 Overzicht programmacoördinatoren	10
2.3 Overzicht coördinatoren paragrafen	11
3. Planning	11

1. Uitgangspunten 2018-2022

Actuele ontwikkelingen

Bij het opstellen van de begroting 2018-2022 zijn de volgende actuele ontwikkelingen van belang.

- Ambtelijke samenvoeging Haarlem-Zandvoort;
- Wijziging bedrijfsmodel voor 2018;
- Digitaal publiceren begroting 2018 en mogelijkheid tot meer detailinformatie via doorklikken.

Bij de verwerking van bovenstaande ontwikkelingen zullen in voorkomende gevallen keuzes moeten worden gemaakt. Daar waar relevant voor de raad worden deze keuzes voorgelegd in de Kadernota 2017.

Het college hanteert de volgende uitgangspunten om te komen tot een sluitende programmabegroting voor 2018.

1.1 Kaders

De kaders van de meerjarenraming 2018-2022 worden gevormd door:

- Het Coalitieprogramma 2014-2018 Samen Doen!
- Het door de raad vastgestelde beleid bij de Programmabegroting 2017-2021 (inclusief aanvullende voorstellen), Kadernota 2016 en de vastgestelde Haarlemse belastingvoorstellen van december 2016.
- De meest recente informatie over de algemene uitkering (meicirculaire).
- Het Investeringsplan (IP) 2017-2022.

1.2 Begrotingsuitgangspunten

De meerjarenbegroting wordt opgesteld in constante prijzen. Dat wil zeggen dat loon-en prijspeilniveau van 2018 voor de volgende jaren constant wordt gehouden. Dit geldt ook voor de baten uit het gemeentefonds en de belastingen.

Een aantal uitgangspunten wordt ontleend aan de prognoses van het Centraal Planbureau (CPB). Het CPB heeft op 24 maart 2016 kerngegevens vrijgegeven voor de periode 2015-2018, vooruitlopend op het uit te brengen concept- Centraal Economisch Plan 2017.

Omschrijving	Uitgangspunten 2017	Uitgangspunten 2018
Loonontwikkelingen (incl. sociale lasten)	2,45%	2,4%
Materiële uitgavenstijging ¹	1%	1,4%
Subsidies onder de € 45.000	0%	0%
Subsidies boven de € 45.000 ²	2%	2,1%
Lange rente nieuwe leningen ¹	0,6%	0,7
Rente-omslag	2,5%	2,5%
Belastingen en overige eigen inkomsten ³	1%	1,4%

Specifieke uitgangspunten voor de grondexploitatie worden in het Meerjaren Perspectief Grondexploitaties opgenomen.

1.3 Overige kengetallen/parameters

Bij het opstellen van de begroting 2018 gaan we uit van de volgende kengetallen per 1 januari 2017:

¹ Conform raming CPB

² Berekening is als volgt: lonen 2,4% x 0,7 en materieel 1,4% x 0,3 = 2,1%

³ Gelijk aan inflatie

Kengetallen	Begroting 2017	Werkelijk 2017	Begroting 2018
Aantal inwoners	159.400	159.202	161.385
w.v.			
0 – 19	35.200	34.933	35.615
20 – 44	54.900	55.042	55.303
45 – 64	42.500	42.391	43.147
65 – 74	15.200	15.150	15.524
74 e.o.	11.600	11.686	11.796
Direct productieve uren per fte	1.350	1.350	1.350

1.4 Formatie en loonsom

Iedere hoofdafdeling wordt gebudgetteerd voor de toegestane formatie. De salarislasten worden opgehoogd met 2,4% loonkostenstijging (zie bij begrotingsuitgangspunten) en worden verminderd met eventuele besluiten over de invulling van bezuinigingen.

De salarisberekening gebeurt normatief. Op basis van vastgesteld beleid vindt berekening plaats van de salarislasten naar een gemiddelde van de 10e periodiek van de functionele schaal. De uitwerking (per schaal) wordt door de afdeling M&S/HRM aan het DT aangeleverd ter vaststelling. Daarnaast wordt het personeelsbudget met € 0,3 miljoen verhoogd vanwege een structurele doorwerking van het IKB. Er is standaard 14,4 uur van het verlof afgehaald en toegevoegd aan het salarisbudget. Medewerkers verkopen in feite standaard verlof uren aan de gemeente. Naar verwachting worden deze uren slechts beperkt teruggekocht waardoor er een nadeel in de personeelsbegroting ontstaat.

De toegestane formatie wordt gebruikt om de personeelslasten voor 2018 te kunnen berekenen en dient als basis voor de verdeling van de productieve uren in de begroting 2018.

De toegestane formatie voor 2018 wordt door de afdeling M&S/HRM aan het DT aangeleverd ter vaststelling.

Deze personeelsbegroting is vooralsnog exclusief de medewerkers van Zandvoort, die per 1-1-2018. De planning is dat in juni de personeelsbegroting van Zandvoort beschikbaar is op basis van plaatsingsbesluiten. De personeelsbegroting van Haarlem zal dus later nog aangevuld dienen te worden.

1.5 Verwerking loonsom in de begroting en analyse verschillen

De stand van de formatie en functies per afdeling op 1 maart 2017 wordt gebruikt voor het maken van de personeelsbegroting. De afdeling Financiën zorgt ervoor dat er aansluiting is tussen de gegevens in het personeelssysteem en het financiële systeem. Uiterlijk 7 maart berekent de afdeling HRM de salarisbegroting op basis van de oude normbedragen. De P-begroting (dat betreft zowel de huidige formatie, als de lasten voormalige werknemers, boventalligen, bestuur, griffie, pensioenen voormalig wethouders t.i.v. exploitatie/nabestaande pensioenen) wordt door de afdeling HRM geanalyseerd. De afdeling HRM geeft aan welke nieuwe functies er zijn bijgekomen en of daarbij sprake is van overhead functies volgens de definitie van BBV. Door het verwerken van de formatiemutaties kunnen hoeveelheidsverschillen ontstaan (nieuwe formatie, oude normbedragen). Na het verwerken van de loonstijgingen ontstaat een prijseffect (nieuwe formatie, nieuwe normbedragen). Beide verschillen worden door de afdeling HRM toegelicht en door de afdeling Financiën getoetst. De afdeling Financiën verwerkt de nieuwe loonsom in de begroting. De P-begroting oude norm incl. de berekening met nieuwe schaalbedragen om de nieuwe loonsom te kunnen berekenen wordt op 16 maart aan het DT ter vaststelling aangeleverd. Deze begroting dient als basis voor de verdeling van de productieve uren in de begroting 2018. De afdeling Financiën verzoekt de hoofdafdelingen om de verdeling van de productieve uren op te geven.

De afdelingen geven per functie op basis van de BBV definitie aan wat overhead is. Functies die gedeeltelijk als overhead worden aangemerkt worden in zijn geheel als overheadfunctie bestempeld.

Bij alle niet-overhead functies (lijnfuncties) wordt aangegeven welke uren naar welke kostenplaats afgerekend moeten worden. Deze urenverdeling leidt tot de verdeelsleutels die voor zowel begrote als werkelijke gemengde kosten zullen worden gebruikt.

De uitvraag geeft tevens inzicht in het totale aantal uren voor lijnfuncties. Nadat ook alle benodigde aanpassingen in de begroting voor materiële overheadlasten doorgevoerd zijn is het totaal van de overhead lasten bekend. Door dit totaal te delen op het totale aantal uren voor lijnfuncties bepalen we de overhead opslag per (lijn)uur. Deze opslag wordt gebruikt bij de activering van investeringsuren alsmede bij de berekening van de kostendekkendheid van belastingen en leges.

In het document 'Hoofdpijnen vernieuwing BBV' is voor de overhead vastgelegd dat de kosten zoveel mogelijk direct worden toegerekend aan de betreffende taken/activiteiten. Dit betekent dat alle bedrijfskosten die direct verbonden zijn aan activiteiten/taken/producten die gericht zijn op de externe klant, in de betreffende taakvelden moeten worden geregistreerd. De overhead wordt centraal begroot en verantwoord op het overzicht via taakveld 0.4 Overhead.

1.6 Kaders raming materiële uitgaven en areaaluitbreiding

De materiële kostencompensatie, die bij de begrotingsuitgangspunten is gehanteerd, is ontleend aan het concept Centraal Economisch Plan van maart 2017. De index voor de materiële uitgavenstijging is op 1,4% geraamd voor 2018.

Deze ramingen worden centraal in de meerjarenbegroting verhoogd. Daarbij gelden de volgende bijzonderheden:

- Budgetten waarvoor specifieke afspraken gelden, zoals bijv. DVO Spaarnelanden, worden geïndexeerd volgens die specifieke afspraken;
- Budgetten waar lastenverhogingen van de gemeente tegenover staat (verhoging OZB bijvoorbeeld) worden daarvoor gecompenseerd. Het betreft budgetten van o.m. vastgoed en onderwijs;
- Grondexploitaties worden gebudgetteerd conform de specifieke uitgangspunten voor de grondexploitatie (MPG)
- Sociaal domein: Hiervoor is het uitgangspunt dat rijksbudget is werkbudget. Budgetten worden niet op voorhand geïndexeerd, maar berekend zodra de rijksbudgetten bekend zijn (meicirculaire). Dit is beperkt tot de budgetten waarvan voor-of nadelen ten gunste of ten laste van de algemene reserve sociaal domein komen.

De indexatie van de materiële budgetten wordt concern breed ingevoerd door de afdeling Financiën conform deze kaders. Indien er ten aanzien van indexeringen andere afspraken gelden, om redenen als hiervoor genoemd, stemmen de bedrijfsbureaus dit tijdig af met de afdeling Financiën.

1.7 Investeringsramingen en kapitaallasten

Het prijspeil van de investeringsramingen, is daar waar afzonderlijk aangegeven, in het IP 2018-2022 geactualiseerd. De investeringen bevatten daarom het actuele prijspeil. Omdat Haarlem een meerjarenraming in constante prijzen kent, worden de investeringen verder niet geïndexeerd.

De kapitaallasten worden centraal geraamd.

In de begroting 2018 worden de kapitaallasten geraamd, die voortvloeien uit:

- a. De tot en met 2016 in de jaarrekening opgenomen investeringsbedragen;
- b. De geraamde investeringen volgens het nieuwe Investeringsplan 2018-2022.
- c. De bijkomende budgettaire lasten uit het investeringsplan (zowel positief als negatief) dienen in de analyse afzonderlijk naar voren te komen.

De rentecomponent (het zogenaamde rente-omslagpercentage) voor zowel de rendabele als de onrendabele investeringen bedraagt voorlopig 2,5%, maar zal voor de begroting nader berekend worden conform de bepalingen zoals opgenomen in de Financiële verordening 2018 en de herziene nota activabeleid.

Hierin is ook vastgelegd dat investeringen van < € 100.000 niet worden geactiveerd. Investeringsruimte worden geactiveerd volgens de componentenmethode.

De afschrijvingslasten van investeringen met maatschappelijk nut worden gedekt uit de bekleemde reserve dekking kapitaallasten maatschappelijk nut.

1.8 Indexatie subsidies en verbonden partijen

Voor de raming van subsidies voor 2018 e.v. zijn de volgende variabelen van belang:

1. De bestaande meerjarenraming 2018-2022. In de meerjarenraming zijn alle eerdere wijzigingen waartoe is besloten al meerjarig geraamd.
2. Zowel de subsidies als de bijdragen aan de gemeenschappelijke regelingen worden geïndexeerd voor inflatie. Voor wat betreft de feitelijke toekenning van subsidies wordt het volgende onderscheid toegepast:
  - a. Voor subsidies beneden de € 45.000 wordt conform bestaand beleid, geen kostencompensatie toegekend.
  - b. Subsidies en bijdragen aan gemeenschappelijke regelingen boven de € 45.000 worden conform bestaand beleid gecompenseerd via een gewogen percentage. Bij het bepalen van het uiteindelijke percentage vindt een weging plaats waarbij de loonsverhoging voor 70% meetelt en de materiële lastenstijging voor 30%. Voor 2017 wordt uitgegaan van een loonkostenstijging van 2,4%. Voor de materiële kostencompensatie wordt uitgegaan van 1,4%. Het gewogen percentage is berekend op afgerond 2,1%.

Er vindt geen verrekening plaats op basis van de werkelijke materiële of loonkosten.

De gemeenschappelijke regelingen en de meer omvangrijke subsidierelaties van de gemeente Haarlem worden hierover geïnformeerd (Hoofdafdeling Stadszaken in afstemming met de Concernstaf).

De verzelfstandigde organisaties vallen onder het regime van de subsidies.

De hier geschetste wijze van indexeren geldt voor de totstandkomingen van ramingen voor de begroting 2018. Individuele organisaties en instellingen die subsidies ontvangen kunnen geen rechten ontleen aan deze wijze van berekenen.

1.9 Indexatie eigen inkomsten en kaders raming lokale lasten

Voor de belastingen en algemene baten (huren, pachten etc.) wordt het inflatiepercentage aangehouden dat gelijk is aan die van de materiële kostencompensatie, door het CPB geraamd op 1,4 %. Daarbij worden de baten geïndexeerd, waarbij de volgende uitzonderingen gelden:

- Huren, pachten en leges worden verhoogd voor zover juridisch toegestaan (contracten, wetgeving, maximum rijkstarieven);
- Afval-en rioolheffing worden niet geïndexeerd. De baten worden i.v.m. 100% kostendekkendheid berekend aan de hand van de ontwikkeling van de lasten (per saldo budgettair-neutraal);

1.10 Indexatie en raming Algemene uitkering

In de meerjarenraming 2017-2021 is de algemene uitkering vanaf 2017 in constante prijzen geraamd. Omdat 2018 de primaire begrotingsschijf wordt, zal de algemene uitkering herberekend moeten worden in lopende prijzen voor 2018. Dat wil zeggen dat de algemene uitkering dan opgehoogd wordt aan het gestegen loon-en prijsniveau, prijspeil 1 januari 2018.

Daarnaast wordt de algemene uitkering geactualiseerd aan de hand van de zogenaamde meicirculaire. Hierin is ook informatie opgenomen die van belang is voor de drie decentralisaties (sociaal domein). Aan de hand van de berekeningen conform deze circulaire kunnen de budgetten ten behoeve van het sociaal domein worden herberekend voor 2018 e.v. De meicirculaire wordt te laat ontvangen om nog in de Kadernota 2017 te kunnen verwerken. Over de gevolgen van de meicirculaire wordt de raad afzonderlijk geïnformeerd en de consequenties worden verwerkt in de Programmabegroting 2018.

De algemene uitkering wordt gebaseerd op het aantal woningen en inwoners voor 2018 als opgenomen in deze uitgangspunten. Dit betekent dat de algemene uitkering iets hoger wordt vanwege areaaluitbreiding. Deze hogere baten worden gereserveerd ter dekking van kosten van beheer en onderhoud ten gevolge van areaaluitbreiding.

1.11 Vennootschapsbelasting voor overheidsondernemingen (VPB)

Voor de onderdelen parkeergarages en grondexploitaties zal door de hoofdafdelingen een raming van de belastingdruk moeten worden opgeven. Deze post zal als last op programma 7 worden opgenomen.

1.12 Aanmaak jaarschijf 2022 en beoordeling doorwerking structurele lasten en baten

De afdeling Financiën coördineert de jaarovergang naar 2022 in LIAS. Aan het begin van elk jaar wordt er in LIAS een jaarovergang gedraaid. Bij een jaarovergang worden (één of meerdere) nieuwe begrotingsjaren aangemaakt waarin de als structureel gekenmerkte begrotingsbedragen worden opgevoerd. Bij de jaarovergang controleert de afdeling Financiën het verloop tussen de laatste en de nieuw aangemaakte jaarschijf. Alle verschillen tussen beide jaren moeten verklaarbaar zijn. De afdeling Financiën levert hiervoor een verloopoverzicht en een overzicht meerjarenmutaties aan de hoofdafdelingen. De definitieve aanmaak van een nieuwe jaarschijf dient door de bedrijfsvoeringsmanagers (namens de budgethouders) geaccordeerd te worden. Eventuele correcties (uitsluitend technische correcties) vanuit de afdelingen worden daarbij meegenomen. De loonkosten en kapitaallasten worden één op één uit de voorgaande jaarschijf overgenomen. Na het draaien van de jaarovergang wordt van de hoofdafdeling verwacht dat deze met behulp van het zogenaamde lijstmuteren in LIAS de noodzakelijke mutaties in de jaarschijf 2022 opvoeren. De bedrijfsbureaus vertalen deze in de noodzakelijke journalen. Deze journalen doorlopen vervolgens de normale goedkeuringsstappen in de workflow.

Een van de nieuwe kengetallen in het BBV betreft die van de structurele exploitatieruimte. Dit kengetal beoogt het structureel begrotingsevenwicht te duiden. Hiervoor is noodzakelijk het onderscheid tussen incidentele en structurele lasten en baten herkenbaar vast te leggen. In de begrotingsmodule LIAS betekent dit dat een goed onderscheid gemaakt moet worden tussen incidentele en structurele mutaties. In het proces van begrotingswijzigingen zal daarvoor extra aandacht gevraagd worden van zowel invoerder als van degene die autoriseert. Van de hoofdafdelingen i.c. de budgethouders en/of de bedrijfsvoeringsmanagers wordt verwacht dat zij alle begrotingsmutaties toetsen op incidenteel of structureel karakter. Zij blijven verantwoordelijk voor een juiste vastlegging in LIAS en eventuele opname in het standenregister meerjarenmutaties. Gelet op de planning van het proces Kadernota wordt voorgesteld om de werkzaamheden uiterlijk 9 maart gereed te hebben.

1.13 Mutaties budgethouder na verwerking kadernotamutaties

Uitgangspunt is dat in de ramingen in LIAS de mutaties die uit de eerste financiële Voortgangsrapportage 2017 voortvloeien en structureel doorwerken en de kadernotamutaties 2017 zijn verwerkt. Ook zijn de budgetten aangepast aan de uitgangspunten van de begroting (zoals indexerings). Dit betekent dat de ramingen aansluiten op de saldi van de meerjarenbegroting, zoals gepresenteerd in de Kadernota 2017.

Vervolgens kunnen de budgethouders, waar noodzakelijk, nog verschuivingen aanbrengen. Daarbij worden onderscheiden:

a. *Interne verschuivingen* (LIAS groep: actualisatie bestaand beleid)

Verschuivingen zijn in principe budgettair-neutraal. Tot deze neutrale wijzigingen behoren o.a. het invullen van taakstellingen en stelposten en mogelijke lastenverhogingen die gedekt worden uit reserves. Bij de invulling van taakstellingen en stelpost kunnen kleinere restsaldi ontstaan. Voor het doorvoeren van interne verschuivingen kan gebruik gemaakt van het zogenaamde lijstmuteren. Daarin geeft de budgethouders zelf in LIAS aan, welke budgetten met welk bedrag verhoogd/verlaagd moeten worden. De afdeling Financiën zet de door de budgethouders aangegeven mutaties om naar afzonderlijke journalposten.

b. *Mutaties die niet budgetneutraal zijn* (LIAS groep: beleidsrelevante afwijkingen)

De Programmabegroting 2018 wordt opgesteld binnen de kaders van de Kadernota 2017. Dat betekent dat uitsluitend wijzigingen opgevoerd mogen worden als er sprake is van omstandigheden die bij de

kadernota onvoorzienbaar waren, onontkoombaar zijn (bijv. een hogere bijdrage aan een Gemeenschappelijke regeling) en onafwendbaar. Omdat deze wijzigingen niet in de kadernota waren voorzien, zullen ze afzonderlijk toegelicht moeten worden in de Programmabegroting 2018. Daarom zal de onderbouwing en motivering van deze wijzigingen centraal bij de afdeling Concerncontrol aangeleverd dienen te worden, die deze verzoeken gebundeld aan de directie voorlegt. Gehonoreerde verzoeken zullen bij het opstellen van de Programmabegroting 2018 expliciet aan het college ter afweging worden voorgelegd en zal in de Programmabegroting worden toegelicht.

Specifieke aandachtspunten:

- Stelposten en taakstellingen: In de budgetten voor 2018 e.v. zijn nog taakstellingen en stelposten opgenomen, die door de budgethouder zoveel als mogelijk functioneel ingevuld moeten worden. Via mutatie budgethouders kunnen deze posten concreet worden ingevuld.
- Reserves: Beschikking over reserves kan uitsluitend budgettair-neutraal als bij het vormen van die reserve daartoe de mogelijkheid is geboden (aanwending van reserves betreft immers het budgetrecht van de raad) en dat zichtbaar is getoetst of de reserve daartoe toereikend is (saldo na mutatie vermelden). In alle overige gevallen is beschikking over een reserve een mutatie die niet neutraal is en deze mutatie kan daarom niet via lijstmuteren worden opgevoerd. Daarnaast mogen er geen structurele uitgaven uit reserves gedekt worden. Deze verschuivingen dienen –zichtbaar – per saldo 0 euro te zijn.
- Kostensoorten: Er mag niet gemuteerd worden op de kostensoorten salaris, doorbelaste uren (uren x tarief) en kapitaallasten, omdat deze centraal worden geadmistreerd. De afdeling financiën zal hier in de primaire verwerking op toetsen.
- Workflow: De mutaties die niet budget-neutraal zijn, volgen dezelfde workflow zoals gebruikelijk voor begrotingswijzigingen. Dat betekent dat ook de controller van de desbetreffende hoofdafdeling autoriseert.

1.14 Planning

De bestuurlijke planning, die is bijgevoegd, is ontleend aan de vastgestelde planning en control kalender 2017. Voor het opstellen van de begroting 2018 wordt voor de ambtelijke organisatie nog een gedetailleerde werkplanning opgesteld.

2. Proces totstandkoming begroting

2.1 Inleiding

De Programmabegroting 2018 komt in drie fasen tot stand. De uitwerking van een aantal uitgangspunten als hiervoor verwoord, vindt al plaats voor de kadernota, zodat de eventuele financiële consequenties betrokken kunnen worden bij de keuzes, die in de kadernota worden voorgelegd. De besluiten, vastgesteld bij de kadernota (incl. eventuele moties en amendementen), waaronder de invulling van bezuinigingen en de consequenties van de meicirculaire en neutrale wijzigingen van budgethouders worden in een volgende fase verwerkt. In de derde fase worden de zogenaamde mutatie budgethouders verwerkt en mogelijke dekkingsvoorstellen indien daar noodzaak toe bestaat.

Grofweg kunnen worden onderscheiden:

Fase 1: De meerjarenraming geactualiseerd naar prijspeil 2018 (stand kadernota beleidsarm)

In deze stand zijn verwerkt:

- Structurele doorwerking decemberrapportage 2016
- Structurele doorwerking belastingvoorstellen 2017
- Structurele doorwerking septembercirculaire 2016
- Structurele doorwerking raadsbesluiten tot en met maart 2017
- Indexatie van de baten 2018
- Indexatie van de lasten 2018_(incl. loonsom)
- Herberekenende kapitaallasten
- Mutaties die voortvloeien uit de voortgangsrapportage 2017 (bijlage in kadernota) die structureel doorwerken

Fase 1 afgerond in LIAS op 5 april

Fase 2: De meerjarenraming incl. kadernota

In deze stand zijn verwerkt:

- Beleidsvoorstellen, waaronder bezuinigingen, die in de Kadernota 2016 worden vastgesteld;
- Moties en amendementen die de raad bij de Kadernota 2016 worden vastgesteld;
- De meicirculaire, incl. de gevolgen voor het sociaal domein;

FASE 2 afgerond in LIAS 3 juli

Fase 3: Mutatie budgethouders en mogelijke dekkingsvoorstellen

- Mutatie budgethouders
- Eventuele aanvullende voorstellen om tot een sluitende begroting te komen;

FASE 3 afgerond in LIAS 7 augustus

2.2 Aandachtspunten opstellen programma's en paragrafen

In zijn algemeenheid wordt verzocht de volgende aanbevelingen in acht te nemen:

Programma's:

- Neem alleen politiek relevante doelen en prestaties op;
- Neem per beleidsveld maximaal drie doelen op, en per doel maximaal drie prestaties. De overige doelen en prestaties kunnen worden opgenomen in het jaarplan van de hoofdafdeling. In overleg met CC kan

hiervan afgeweken worden, bijvoorbeeld bij bestuurlijke wens om een onderdeel zichtbaarder in de begroting op te nemen (bijvoorbeeld groen);

- Gebruik de indicatoren voortkomende uit het project Verbeteringen programmabegroting indicatoren en benchmarks (vastgesteld door het college uiterlijk op 7 juni 2016);
- Geen 'we' gebruiken. Houd teksten bestuurlijk. Schrijf vanuit het college dat verantwoording aflegt aan de raad;
- Let op 'vaktaal/jargon'. Houd het zo begrijpelijk mogelijk;
- Neem BIS nummers tussen haakjes op achter nota's waaraan wordt gerefereerd;
- Gebruik lettertype Times new roman (11) voor de teksten, Times new roman (9) voor in tabellen en (8) voor eventuele voetnoten;
- Gebruik niet te veel hoofdletters. De nota Verbeteren programmabegroting, indicatoren en benchmarks heeft bijvoorbeeld maar één hoofdletter en dat is de eerste, de V.
- In de programma's moet net als vorig jaar worden opgenomen in welke mate het realiseren van de doelstellingen afhankelijk is van een verbonden partij. Indien er belangrijke risico's zijn waardoor de doelstellingen niet gerealiseerd kunnen worden, (er is i.c. sprake van verhoogd toezicht) dan worden de mogelijke oorzaken vermeld en welke maatregelen worden voorgesteld.

Paragrafen

- In het kader van de wijziging van de BBV zijn vorig jaar de paragrafen lokale heffingen en in mindere mate de paragraaf verbonden partijen vernieuwd. De opzet blijft voor 2018 ongewijzigd;
- Bij de uitwerking van de paragraaf kapitaalgoederen wordt uitvoering gegeven aan motie 50bis Transparant(er) over Onderhouds-achterstand);
- De paragrafen bevatten hoofdzakelijk beheersmatige informatie. Neem alleen die informatie op die relevant is voor de raad. Ook hier geldt dat aanvullende informatie kan worden opgenomen in het jaarplan van de hoofdafdeling;
- Breng omvang van de tekst van de paragraaf zo veel mogelijk terug naar ca. twee bladzijden.

Overige aandachtspunten:

- Keuze maken artikel 213a onderzoeken (voorselectie in kadernota gedaan)
- Digitale toegang begroting

2.2 Overzicht programmacoördinatoren

Binnen de hoofdafdelingen zijn de programmacoördinatoren verantwoordelijk voor een tijdige en kwalitatief goede aanlevering van de programmateksten.

	Programma	Coördinator	M.m.v.
1	<i>Maatschappelijke Participatie</i>	Conny Laan	Frank van Hattem, Irene Out-Schipper
2	<i>Ondersteuning en Zorg</i>	Juul Angenent	Frank van Hattem, Jan Willem Duker
3	<i>Werk en Inkomen</i>	Annemieke van Outvorst	
4	<i>Duurzame stedelijke vernieuwing</i>	Jorien Kaper	Ton van Schie (4.1) Jorien Kaper (4.2) Donovan Mul (4.3)
5	<i>Beheer en onderhoud</i>	Sylvia van Egmond	Melvin Werkhoven (5.1 en 5.2), Niels van Esterik (5.1)
6	<i>Burger, bestuur en veiligheid</i>	CS/S&B	Anouk Stilma-Clerx (6.1), Karin Nab (6.2), Kees Roos (6.3)
7	<i>Algemene Dekkingsmiddelen</i>	Cor de Haan	Peter de Kruijf (7.1) Cindy Lensen (7.2) Hans van der Ster (7.3)

2.3 Overzicht coördinatoren paragrafen

Bijgaand het overzicht van de verantwoordelijken voor de totstandkoming van de paragrafen. De coördinatoren communiceren inhoud en planning met de betrokken hoofdafdelingen, waardoor tijdig duidelijk is welke informatie wanneer aangeleverd dient te worden

	Paragraaf	Coördinator	M.m.v.
3.0	<i>Weerstandsvermogen en risico's</i>	Peter de Kruijf (CC)	Risico coördinatoren en Melvin Welsink
3.1	<i>Lokale heffingen</i>	Peter de Kruijf (CC)	DVV (detaillering leges en marktgelden) en GOB (aanlevering VNG-modellen)
3.2	<i>Onderhoud kapitaalgoederen</i>	Nico Spaans (CC)	Hoofdafdelingen: - GOB - Stadszaken - M&S
3.3	<i>Financiering</i>	Melvin Welsink (CC)	Johan Wieringa (Fin)
3.4	<i>Bedrijfsvoering</i>	Cor de Haan (CC)	Overheadafdelingen M&S
3.5	<i>Verbonden partijen</i>	Peter de Kruijf(CC)	Wouter Stigter (CS) Marianne Brinker (STZ) Accounthouders verbonden partijen
3.6	<i>Grond-en vastgoedbeleid</i>	Nico Spaans (CC)	GOB

3. Planning

Datum	Begroting 2018-2022
	Bestuurlijk traject uitgangspunten
13 maart	Bespreken concept uitgangspunten met portefeuillehouder
21 maart	Vaststelling in B&W
	Traject begroting te verwerken in kadernota
5 april	Meerjarenraming geactualiseerd naar prijspeil 2018
3 juli	Meerjarenraming incl. Kadernota 2017 en moties en amendementen gereed
	Bestuurlijk traject programmabegroting
3 juli	Budgethouder kan muteren (lijstmuteren)
10 juli	Bespreken hoofdlijnen programmabegroting directie en PH
7 aug	Mutatie budgethouders zijn in LIAS geaccordeerd
14 aug	Meerjarenraming cijfermatig gereed
28 aug	Bespreken concept programmabegroting met portefeuillehouder
29 aug	1 ^e bespreking uitkomsten begroting op hoofdlijnen met B en W
30 aug	Bespreken concept programmabegroting in DT
5 sept	Reserveren vergadertijd B&W voor bespreking concept-programmabegroting
12 sept	Bespreking concept programmabegroting in B en W
19 sept	Vaststellen programmabegroting in B en W
28 sept	Raadsleden ontvangen programmabegroting Presentatie programma-begroting Publicatie voor burgers
4 okt	Technische toelichting programmabegroting voor Raad

Datum	Begroting 2018-2022
17 okt	Uiterste datum voor indienen technische raadvragen over de begroting (voor 12 uur)
26 okt	Verzending ambtelijke antwoorden <i>digitaal</i> aan raadsleden
	Besluitvormingstraject
6-9 nov	Raadsbehandeling programmabegroting
8 nov	Moties en amendementen in extra B en W-vergadering vóór 10:00 uur
9 nov	Moties en amendementen in extra B en W-vergadering vóór 12:00 uur
10 nov	Verzending vastgestelde programmabegroting naar GS van Noord-Holland